

תכנית התואר השני בתקשורת חזותית M.Des

ראש התוכנית: ד"ר ליאת לביא
רכזת מחלקה: נעמה תדהר
דוא"ל: vc.mdes@bezalel.ac.il

סגל המרצים והמרצות

פרופ' אשר (שרי) ארנון	ד"ר רועי עמית
פרופ' רותו מודן	ד"ר טל פרנקל-אלרואי
פרופ' מרב סלומון	יעל בורשטיין
פרופ' ענת קציר	דני בייקון
פרופ' עדי שטרן	אביטל בן עזרא
ד"ר אורי ברטל	ארז גביש
ד"ר אריאל הנדל	יולי כהן
ד"ר אהד זהבי	רונאל מור
ד"ר נעמי מאיר-דן	אורי סוכרי
ד"ר רומי מיקולינסקי	גיא שגיא

אנו חיים בתקופה שבה השינוי במרחבים התרבותיים והטכנולוגיים הולך ומואץ. הטכנולוגיות החדשות והתמורות החברתיות הקשורות בהן מביאות להתפשטות והתעצמות של המרחב החזותי, ולצד זה – של מרחב ההזדמנויות הנפתח בפני העוסקים בתקשורת חזותית. במקביל הולכת ומתפתחת ההכרה בעוצמה הציבורית והכלכלית של היצירתיות והחדשנות שמעצבים ומעצבות מביאים איתם לכל סביבה שבה הם פועלים.

תכנית התואר השני בתקשורת חזותית (M.Des) היא תכנית דו-שנתית, היחידה מסוגה בישראל, הפועלת כחממה פורצת דרך לפיתוח פרויקטים חדשניים בשדה התקשורת החזותית.

התכנית מיועדת למי שהפיגו מצוינות בלימודיהם או בפעילותם/ המקצועית בתחומי התקשורת החזותית, ומזמינה אותם/ לפתח את המומחיות המקצועית שלהם ולרכוש מיומנויות חדשות שיכשירו אותם/ להוביל תהליכי עומק ולפעול כסוכני שינוי במרחבים החזותיים, התרבותיים והטכנולוגיים של המאה ה-21.

הסינתזה בין תיאוריה ופרקטיקה, שהיא אחד מציריה המרכזיים של התכנית, מעודדת את הלומדים והלומדות בתכנית לפתח עמדה מעמיקה וביקורתית ביחס לשדה הפעולה שלהם/ן, להרחיב את גבולותיו ולהפוך למובילי/ות ומחוללי/ות שינוי. ברוח זו, מעודדת התכנית העמקה, תעוזה ויוזמה.

בלב תכנית הלימודים עומד פרויקט מרכזי, מעשי ומחקרי (Practice-Based Research), שאותו מפתחים הסטודנטים והסטודנטיות במשך שנתיים בליווי מומחים ומומחיות בתחומי התקשורת החזותית, התיאוריה והטכנולוגיה.

לצד תכנית הלימודים ובמסגרתה מקיימת התכנית שיתופי פעולה, סדנאות אורח ומפגשים עם מעצבים, מעצבות, חוקרים וחוקרות מובילים מהארץ ומהעולם.

מרכיבי תכנית הלימודים

תכנית הלימודים כוללת שלוש חטיבות לימוד רעיוניות ומעשיות:

1. חטיבה משולבת - מעשית ועיונית

"היפר – סטודיו":

מסגרת של 4 קורסי סטודיו סמסטריאליים שמטרתם הבנת דיסציפלינת התקשורת החזותית ברשת ההקשרים הרחבה בה היא פועלת. כל קורס נסוב סביב ציר קונטקסט מרכזי ומועבר על ידי שני מרצים/ות (בעל/יות אוריינטציה תיאורטית ומעשית). רצף הקורסים מאפשר את בחינת התחום בארבעה חתכים: חתך בין-תחומי, טכנולוגי, חברתי/פוליטי, והיסטורי. קורסי ה"היפר-סטודיו" מהווים מסגרת המשלבת דיון תיאורטי עם סדנת עיצוב מעשית שתוצריה יגיבו לפן התיאורטי או ישמשו לו כמקרי בוחן. כל קורס "היפר-סטודיו" מקנה לסטודנט/ית 3 נ"ז. סה"כ על כל סטודנט/ית בתכנית להשתתף ב-4 קורסי "היפר-סטודיו" בהיקף כולל של 12 נ"ז.

פרויקט מרכזי:

הפרויקט המרכזי עומד במרכז לימודי המוסמך בתקשורת חזותית, מוגדר, מנוסח ונחקר במהלך השנה הראשונה ומפותח במהלך השנה השנייה ללימודיו/יה של הסטודנט/ית בתכנית. הפרויקט הוא בעיקרו מעשי ומלווה בעבודה כתובה, הן כבסיס מחקרי והן כנייר עמדה להנמקת הפן המעשי. נושא הפרויקט נבחר על ידי הסטודנט/ית שמונחה בהיבטים מעשיים ותיאורטיים של עבודתו/ה במסגרות הנחיה אישיות וקבוצתיות. מנעד האפשרויות רחב ביותר הן מבחינה דיסציפלינרית והן מבחינה מדיומלית: ספר, סרט, אובייקט, מיצב, פעולה (פעולה אזרחית, התערבות במרחב, תקשורת ויראלית וכד'), מחקר חזותי, ועוד. הפרויקט המרכזי מקנה לסטודנט/ית 12 נ"ז.

2. חטיבה מעשית

חטיבה זו מיועדת להעמקת מיומנויותיהם של הסטודנטים/ות כמעצבים/ות. בחטיבה 3 מרכיבים:

סדנאות נושא - כל סדנה תוקדש לנושא מרכזי רחב אליו מתייחסים הסטודנטים/ות בפרוייקטים במהלך הסמסטר. על כל סטודנט/ית בתכנית להשתתף בסדנת נושא אחת בכל שנה בהיקף של 2 נ"ז. סה"כ על כל סטודנט/ית להשתתף ב-2 סדנאות נושא לתואר בהיקף כולל של 4 נ"ז.

קורסי בחירה מעשיים – קורסי הבחירה המעשיים מוקדשים לז'אנרים, פורמטים או טכנולוגיות ומתקיימים במשותף לסטודנטים/ות משנה א' ומשנה ב' בתכנית. על כל סטודנט/ית בתכנית להשתתף בקורס בחירה מעשי אחד בכל שנה בהיקף של 2 נ"ז. סה"כ על כל סטודנט/ית להשתתף ב-2 קורסי בחירה מעשיים בהיקף כולל של 4 נ"ז.

סדנאות אורח – מדי שנה מוצעות לסטודנטים/ות סדנאות בנות שבוע המועברות על ידי מעצבים/ות מובילים מהארץ ומחו"ל. על כל סטודנט/ית להשתתף בסדנת אורח אחת בכל שנה בהיקף של 1 נ"ז. סה"כ על כל סטודנט/ית בתכנית להשתתף ב-2 סדנאות אורח בהיקף כולל של 2 נ"ז.

3. חטיבה עיונית

שנה א':

סמינר חובה עיוני - מאפשר לסטודנט/ית להרחיב את אופקיו/ה בקונטקסט רחב של תחום העיצוב ובמגמות הבולטות בעיצוב העכשווי, ולבסס את מיומנויות המחקר והכתיבה שלו/ה (4 נ"ז).

קורס מתודולוגיות מחקר וכתיבה – המקנה לסטודנט/ית כלים למחקר וכתיבה אקדמית. הקורס ניתן במתכונת של פרו-סמינר (2 נ"ז).

קורס חובה עיוני – המאפשר לסטודנט/ית העמקה בתיאוריות שונות וביחסים האפשריים בין לבין תחום התקשורת החזותית (2 נ"ז).

שנה ב':

סמינר מחקר וכתיבה בסביבת עיצוב הסמינר מהווה מסגרת לפיתוח המחקר שבלב הפרויקט המרכזי (בהיקף של 4 נ"ז).

קורס עיוני – המאפשר לסטודנט/ית לימוד והעמקה בתחום ספציפי (2 נ"ז).

תקופת הלימודים

משך הלימודים בתכנית הנו 4 סמסטרים (2 שנות לימוד).
הלימודים בתכנית מתקיימים בימי חמישי בבניין בצלאל הר-הצופים ובימי שישי בבית הנסן, רחוב גדליהו אלון 14, ירושלים.

היקף הלימודים

הדרישות הלימודיות כוללות 48 נ"ז.

דרישות התוכנית למעבר משנה לשנה וקבלת תואר מוסמך

לצורך מעבר משנה א' לשנה ב' על כל סטודנט בתכנית:

1. לקבל ציון עובר בכל קורסי התכנית בשנה א'.
2. להשלים 2/3 מחובות לימודיו העיוניים בתכנית.

לצורך קבלת תואר מוסמך בתקשורת חזותית יהא על הסטודנט/ית למלא אחר הדרישות הבאות:

1. צבירת 48 נקודות זיכוי אקדמיות במסגרת קורסי התוכנית והפרויקט המרכזי.
2. מילוי סך החובות האקדמיות כפי שנקבעו לתכנית.
3. השתתפות בשתי סדנאות אורח.
4. קבלת ציון עובר בכל קורסי התכנית.
5. עמידה בכל הדרישות המנהליות הנדרשות מסטודנט בבצלאל.

מבנה התוכנית

שנה א'

6 נ"ז	3 ש"ש	2 "היפר סטודיו"
2 נ"ז	1.5 ש"ש	מסגרת הנחיה קבוצתית ואישית לפרויקט המרכזי
2 נ"ז	1.5 ש"ש	1 סדנת נושא
2 נ"ז	1.5 ש"ש	1 קורס בחירה מעשי
1 נ"ז	שבוע מרוכז	1 סדנת אורח
2 נ"ז	1 ש"ש	1 פרו סמינר
2 נ"ז	1 ש"ש	1 קורס עיוני
4 נ"ז	2 ש"ש	1 סמינר חובה
ללא נ"ז	0.5 ש"ש	סדנת כתיבה (אחת לשבועיים)
<hr/>		
21 נ"ז	11.5 ש"ש + שבוע מרוכז	סה"כ

שנה ב'

6 נ"ז	3 ש"ש	2 "היפר סטודיו"
10 נ"ז	הנחיה אישית	פרויקט מרכזי – הנחיה והגשה
2 נ"ז	1.5 ש"ש	1 סדנת נושא
2 נ"ז	1.5 ש"ש	1 קורס בחירה מעשי
1 נ"ז	שבוע מרוכז	1 סדנת אורח
2 נ"ז	1 ש"ש	1 קורס עיוני
4 נ"ז	2 ש"ש	1 סמינר חובה
<hr/>		
27 נ"ז	9 ש"ש + שבוע מרוכז	סה"כ

פירוט הקורסים - שנה א'

לימודי חובה

סמסטר א'

שם הקורס	שם המרצה	נקודות זכות
היפר סטודיו – "מבוא אינטגרטיבי בתקשורת חזותית"	אשר ארנון, ד"ר אהד זהבי	3 נ"ז
קורס בחירה מעשי	פירוט להלן	2 נ"ז
פרו-סמינר – "מתודולוגיות מחקר - בין קריאה וכתיבה להתבוננות ויצירה"	ד"ר נעמי מאירי-דן	2 נ"ז
סמינר – "עיצוב עכשווי" (בתש"פ לשנים א' וב' יחד)	ד"ר אורי ברטל	4 נ"ז
מסגרת הנחיה לגיבוש הפרויקט המרכזי	ד"ר ליאת לביא	ללא נ"ז

סמסטר ב'

שם הקורס	שם המרצה	נקודות זכות
היפר סטודיו – " אוטופיה/דיסטופיה - חדשנות טכנולוגית ולאן שהיא לוקחת אותנו"	ד"ר רומי מיקולינסקי, אורי סוכרי	3 נ"ז
סדנת נושא – "פואטיקה חזותית, הספר כחדר פלאות"	פרופ' מרב סלומון	2 נ"ז
קורס עיוני – "תיאוריה ותקשורת חזותית"	ד"ר ליאת לביא	2 נ"ז
מסגרת הנחיה קבוצתית ואישית: תחקיר ופרוגרמה לפרויקט המרכזי	מנחים אישיים	2 נ"ז
סדנת כתיבה (אחת לשבועיים)	ד"ר נעמי מאירי דן	ללא נ"ז

שנתי

סדנת אורח (שבוע מרוכז) 1 נ"ז

סה"כ שנה א' 21 נ"ז

פירוט הקורסים - שנה ב'

סמטר א'

שם הקורס	שם המרצה	נקודות זכות
היפר סטודיו – "מרד הסטודנטים: תקשורת חזותית בין תרבות, חברה ופוליטיקה"	פרופ' ענת קציר, ד"ר אריאל הנדל	3 נ"ז
סמינר חובה – "עיצוב עכשווי" (בתש"פ לשנה א' וב' יחד)	ד"ר אורי ברטל	4 נ"ז
קורס עיוני – "קוגניציה ומדעי המוח לעוסקים בתקשורת חזותית"	ד"ר רועי עמית	2 נ"ז
קורס בחירה מעשי	פירוט להלן	2 נ"ז

סמטר ב'

שם הקורס	שם המרצה	נקודות זכות
היפר-סטודיו – "היסטורית העיצוב הגרפי: איקונוגרפיה אינטר-טקסטואלית"	פרופ' עדי שטרן, ד"ר ליאת לביא	3 נ"ז

שנתי

פרויקט מרכזי – הנחיה והגשה (שנתי)	ריכוז: ראש התכנית, מנחים אישיים	10 נ"ז
סדנת אורח (שבוע מרוכז)	טרם נקבע	1 נ"ז
סדנת נושא (שבוע מרוכז)	טרם נקבע	2 נ"ז
סה"כ שנה ב'		27 נ"ז

קורסי בחירה מעשיים

קורסי הבחירה המעשיים משותפים לשנים א'/ב'.

סמטר א'

שם הקורס	שם המרצה	נקודות זכות
"לורם איפסום (מניפסט)"	יעל בורשטיין	2 נ"ז
"דוקומנטציה אישית"	יולי כהן	2 נ"ז
"קוד ככלי ליצירה דינמית"	אביטל בן עזרא	2 נ"ז

שינויים בידיעון בצלאל

רשויות המחלקה והאקדמיה רשאיות לערוך שינויים ותיקונים בתכנים המופיעים בידיעון זה, להוסיף עליהם, לגרוע מהם או לבטלם בכל עת במהלך שנת הלימודים. הודעה על כל שינוי כאמור, תפורסם במודעות בלוחות המחלקה ו/או בדרך ראויה אחרת. השינויים מחייבים את כלל הסטודנטים/ות, גם אם נקבעו או נכנסו לתוקף לאחר שהחלו את לימודיהם/ן.

תקצירי הקורסים

החטיבה המשולבת – עיוני ומעשי (היפר סטודיו + פרויקט מרכזי):

היפר סטודיו

230001 היפר סטודיו – "מבוא אינטגרטיבי בתקשורת חזותית"

פרופ' אשר (שרי) ארנון, ד"ר אהד זהבי

שנה א', סמסטר א', 1.5 שש"ש, 3 נ"ז

צירוף המילים "תקשורת חזותית" משמש להגדרת שדה דיסציפלינרי המאגד מגוון גדול של פרקטיקות, שהמטרה המשותפת לכולן הוא כינון מהלך תקשורתי באמצעים חזותיים. אך מעבר לנוחות שבהכללה, שזורות במושג משמעויות קוגניטיביות, תרבותיות, פוליטיות, טכנולוגיות ופילוסופיות המאפשרות לבחון את העיסוק המעשי בתקשורת חזותית מבעד למארג מורכב של גישות תיאורטיות ועולמות של ידע. מטרתו של ההיפר-סטודיו הראשון בתואר השני היא לברר את אופי המארג הזה ולגעת במרכיביו כמבוא למסגרות ההיפר-סטודיו אשר יבואו אחריו, ולא פחות מכך – להתמקד בפעולת האריגה עצמה ככלי חשיבה ויצירה.

במסגרת ההיפר-סטודיו הזה נשלב אפוא עיון תיאורטי ותרגול מעשי, ובאמצעותם נשרטט יחד את טווח פרישתה של התקשורת החזותית, נתוודע למגוון מופעה ונעמוד על התנאים המטריאליים והאידיאולוגיים שבתוכה היא נוצרת, על השפעותיה התרבותיות ועל כוחה הפוליטי. נעיין גם במרכיביה הבסיסיים: נשאל מהו אופייה של תקשורת בין בני אדם ונברר מהו מעמדו הנוכחי של התחום החזותי. אגב כך נבחן את היחס בין התיאוריה לבין הפרקטיקה, או בין החקירה העיונית לבין היצירה המעשית, ונראה איך הן יכולות לקדם זו את זו – שיתוף פעולה שעומד בבסיס תוכנית הלימודים כולה.

230003 היפר סטודיו – "אוטופיה/דיסטופיה – חדשנות טכנולוגית ולאן שהיא לוקחת אותנו"

ד"ר רומי מיקולינסקי, אורי סוכרי

שנה א', סמסטר ב', 1.5 שש"ש, 3 נ"ז

קורס ההיפר סטודיו "אוטופיה/דיסטופיה – חדשנות טכנולוגית ולאן שהיא לוקחת אותנו" בוחן את ההתקדמות וההשפעה של התרבויות ותתי-התרבויות הדיגיטליות על התרבות והחברה. בקורס נתקדם לאורך מספר צירים שונים (זמן, מקום, אישים ופעולות), דרכם נבחן את ההשפעות הללו. נסקור את יחסי הגומלין וההשפעה של התרבות הדיגיטלית על תחומים שונים: תרבות, חברה, תקשורת וכלכלה. בין הנושאים בהם נדון: האקינג, DIY, סייבר פאנק, אמנות, שירה, קולנוע וקיברנטיקה. נראה גם כיצד עקרונות שצמחו מתרבויות השוליים הפכו לחלק מתרבות המיינסטרים.

באמצעות דוגמאות מעולם התרבות ומעולמות התקשורת והמדיה (סרטים, תערוכות, עבודות אמנות, מגזינים והמצאות טכנולוגיות) נבחן השפעות שונות; נציג ונפרום את הקשרים בין חשיבת מערכות (system thinking) לחשיבה עיצובית, בין ילדי הפרחים לעמק הסיליקון, בין מסיבות פרועות של אנרכיסטים ל"תרבות האני" ומשבר הדוט.קום.

דרך יצירת נראטיבים א-ליניאריים נבקש מהסטודנטים/ות לחשוב מחדש ולהגיב למהלך ההיסטוריה ולנסות לחתור תחת יסודות העתיד לבוא.

230007 היפר סטודיו – "מרד הסטודנטים: תקשורת חזותית בין תרבות, חברה ופוליטיקה"

פרופ' ענת קציר, ד"ר אריאל הנדל

שנה ב', סמסטר א', 1.5 שש"ש, 3 נ"ז

במאי 1968 התבצרו סטודנטים, בעידודם של גורמים אנרכיסטים ושמאלניים, במספר אוניברסיטאות בפריז תוך קריאה לסדר חברתי חדש. תגובתן הקשוחה של הממשלה והמשטרה לתקריות הביאו להסלמת המחאה ולהצטרפותם של איגודי העובדים בכל רחבי צרפת לשביתה כללית חסרת תקדים שכמעט גרמה לנפילת ממשלתו הימנית השמרנית של דה-גול. ביוני אותה שנה נאלץ דה-גול לפזר את האסיפה הלאומית ולהכריז על בחירות פרלמנטריות חדשות. למרות כשלונם הפוליטי של אירועי מאי '68 היתה להם השפעה עצומה על עיצוב דמותו של השמאל החדש במערב אירופה.

אחד מסימני ההיכר הבולטים של התסיסה החברתית במאי '68 הוא כתובות הקיר והכרזות הרבות שנוצרו ע"י Atelier Populaire - קבוצת סטודנטים לאמנות שהתבצרו בבית-הספר הגבוה לאמנות. כרזות אלה התנוססו ברחבי העיר מדי בוקר, הונפו בהפגנות וניתלו על קירות המפעלים. חברי הקבוצה הושפעו עמוקות מהאידאולוגיה הסיטואציונית, שהעמידה את האמנות במרכז של כל שינוי חברתי רדיקלי. הסיטואציוניזם מילאו תפקיד מכריע באירועי מאי '68. משנתם הרעיונית – כפי שהתנסחה בספרו רב ההשפעה של גי דבור "חברת הראווה" (1967) – הבעירה את המהפכה והעניקה לה בסיס תיאורטי ואידאולוגי. דבור טען שאמצעי התקשורת ההמוניים ועולם הפרסום – אמצעי הייצוג של החברה הקפיטליסטית העכשווית – חדרו לכל תחומי החיים תוך שהם יוצרים מציאות מדומה ומחוללים זיוף, ניכור והפרדה וכופים על היחיד פסיביות צרכנית וציותנית.

ההשפעה העצומה של ספרו של גי דבור על אירועי מאי '68 בכלל, ועל פעילותם הקריאטיבית של חברי Atelier Populaire בפרט, הביאה כמה מהם לחבור יחד ולהקים ב-1970 את 'גרפוס', קולקטיב עיצוב מהבולטים והמשפיעים ביותר בשנות ה-70 וה-80. חברי 'גרפוס' הצליחו לשלב בין מציאות עיצובית ומוסר חברתי; עד פרידתם ב-1991, דחו עבודות מסחריות או ממשלתיות והתמקדו בעבודה עם עמותות חברתיות, מועצות ערים פרוגרסיביות וקבוצות תיאטרון אלטרנטיביות. מקרה מבחן זה הנע מהתיאוריה לאידאולוגיה החברתית, לאקט הפוליטי ומשם לעשייה העיצובית – משמש נקודת מוצא מתאימה לדיון בתפקידו החברתי של מעצב התקשורת החזותית בימינו. לכל החלטה עיצובית יש השלכות סביבתיות, חברתיות ואתיות. במהלך הקורס תיבחן אחריותו החברתית והמוסרית של המעצב בחברה הצרכנית הגלובלית של ימינו, באמצעות דיון ביקורתי בנושאי הרוחב הבאים:

- סוגיות אתיות וחשיבה ביקורתית ככלי לעיצוב מודע.
 - עמדות אידאולוגיות כגורם מתווה באבולוציה ובמגמות של התקשורת החזותית.
 - תקשורת המונים v.s ביטוי אישי.
- הקורס יישלב בין תיאוריה ועשייה עיצובית ויבחן את הקשרי היישום של תקשורת חזותית בעידן הדיגיטלי – הממסדי/מסחרי v.s החתרני, הפיזי v.s הוירטואלי – והאסטרטגיות והפרקטיקות שנגזרות מכך.

230002 היפר סטודיו – "שפת העיצוב הגרפי: איקונוגרפיה אינטר-טקסטואלית או - לעמוד על

כתפי ענקים"

פרופ' עדי שטרן, ד"ר ליאת לביא

שנה ב', סמסטר ב', 1.5 שש"ש, 3 נ"ז

כאשר עוסקים באסתטיקה עכשווית נהוג להדגיש שהיא תוצר של הגלובליזציה ומאופיינת בפסטיש של סגנונות המקיים דו-שיח עם ההיסטוריה החזותית תוך כדי הצגת בליל של שפות וסגנונות חזותיים, המצטטים מאמנות העבר על ידי ניכוס, העלאת נוסטלגיה ומשחק עם קומפוזיציות מסורתיות. דימויים אלה מציגים שעתוק, שיכפול, ציטוט, פרודיה, אירוניה והתחזות כמו גם שילוב של סגנונות, ז'אנרים ומבנים חדשים אשר מבטלים דיכוטומיות והיררכיות בין אמנות גבוהה ודימויים חזותיים פופולאריים. שילוב השפות השונות ושזירת ציטוטים

ממקורות שונים בנו שפה חזותית חדשה המתאפיינת באינטר-טקסטואליות עם שדות יצירה שונים וברב-שיח אינטר-דיסציפלינארי עם תולדות היצירה החזותית. היצירה החדשה אינה מדברת בקול אחד. היא בעלת נרטיבים ורבדי משמעויות שונים.

הקורס יעסוק בשפה החזותית שנבנתה בשדות העיצוב הגרפי השונים כיום (טיפוגרפיה, איור, פרסום, עיצוב אריזות, עיצוב בתנועה ועוד) תוך כדי בחינה של האיקונוגרפיה הפנימית של השפה הגרפית והבנה של משמעותו החברתית והתרבותית של המונח "סגנון". את בחינת הסגנונות השונים תלווה השאלה – "מדוע הדברים נראים כפי שהם נראים?" השילוב בין הבנה תיאורטית זו להיכרות היסטורית עם הסגנונות השונים יציגו את הניכוס העכשווי של משמעות חברתית באמצעות הצורה, ואת הממדים הפונקציונאליים והפוליטיים של האסתטיקה.

פרויקט מרכזי

230006, 230005 מסגרת הנחיה לגיבוש הפרויקט המרכזי – שנה א'

ריכוז: ד"ר ליאת לביא, פרופ' אשר (שרי) ארנון

שנה א', סמסטר א', ללא נ"ז, סמסטר ב', 2 נ"ז

הסמסטר הראשון יתקיים כמסגרת הנחיה בה יפגשו הסטודנטים/ות עם יוצרים/ות וחוקרים/ות מתחומים שונים. במרכז המפגשים יעמדו גישות שונות ואופנים שונים של מחקר וחקירה, ומטרתם להתוודע לתהליכי הפיתוח של פרוייקט אישי רחב-משרעת.

בסמסטר השני תתקיים הנחיה קבוצתית לצורך מיפוי, ניסוח וגיבוש מתווה לפרויקט בנושא אותו הציע/ה הסטודנט/ית. המתווה יכלול את ניסוח הפרויקט והגדרת מטרותיו ואת סימון תחום התוכן יעדי המחקר שלו. עם סיום שלב זה יקבע שיבוץ המנחים/ות האישיים/ות לכלל הסטודנטים/ות.

230008- פרויקט מרכזי הנחיה והגשה – שנה ב'

ריכוז: ראש התכנית

שנה ב', שנתי, 10 נ"ז

במהלך שני הסמסטרים בשנת הלימודים השנייה י/תפתח הסטודנט/ית את הפרויקט המרכזי וי/תביאו לידי גמר. פיתוח הפרוייקט ייעשה בשלב זה במסגרת הנחיה האישית, וכמו כן תקבענה 2-3 פגישות קבוצתיות בכל סמסטר לפיתוח הפרוייקט ולפרזנטציות ביניים.

מנחים/ות אישיים/ות: מתוך כלל מרציות התכנית. במקרים רלוונטיים תיבדק האפשרות לפניה למנחים/ות מסגל המחלקות השונות בבצלאל או מומחים/ות חיצוניים/ות לצד מנחה מן התכנית.

החטיבה המעשית (סדנאות נושא + קורסי בחירה מעשיים):

סדנאות נושא

232005 סדנת נושא שנה א' – "פואטיקה חזותית – הספר כחדר פלאות אישי"

פרופ' מרב סלומון

שנה א', סמסטר ב', 1.5 שש"ש, 2 נ"ז

הקורס ישמש כזירה מחוללת יצירה ומחקר חזותי מעשי ויעסוק בבירור ופיתוח תחבירים חזותיים מחוללי תוכן, היגדים ומשמעות פואטית שאינם מבוססי נראטיב; כל זאת באמצעות התוודעות למדיום הספר כאובייקט, כלי ומכשיר, ותוך התבוננות בתוכן ובפורמט מנקודת המבט ההיסטורית והקונספטואלית של המושג "חדר פלאות".

חדרי הפלאות המוקדמים אצרו בתוכם אוספים אישיים. על ידי צירופם של הפרטים השונים באוסף, אשר מוקמו על פי לוגיקה יותר או פחות מנומקת, זה לצד זה במרחבו של החדר, נוצרה תמונת עולם של בעל החדר – נוצק היגד. כך במסגרת הקורס יתנסו הסטודנטים/ות באפשרות ליצור היגד, אמירה, ביטוי שמורכב מהיחס שבין החדר-הספר לבין אוצרותיו.

בלב סערת המהפכה הדיגיטלית, המתרחשת בעולמנו, ואשר משפיעה ומשנה היררכיות ומנגנונים בכל תחומי החיים, שומר הדימוי החזותי על כוחו ואף מתעצם. בתרבות וויזואלית, המקדשת את המהיר והמידי, זוכה ההיגד החזותי למעמד עליון. יתרונו של הדימוי החזותי, יחיד או סדרתי, ביכולתו לתקשר ולהעביר מסרים מורכבים ועמוקים, ללא קשר לשפה, לזמן, למדיום עליו הוא מוצג, או לטכניקה בה הוא מצויר. לצד וכנגד המהפכה הדיגיטלית, חוזר הספר הפיזי לתפוס מקום משמעותי ובעל תוקף מחודש כמדיום אומנותי, תרבותי ושימושי. במעמדו החדש, הספר הפיזי מושפע מהמהפכה הדיגיטלית, וזכות קיומו תלויה בהצדקת תפקידו. זכות זו שמורה יותר ויותר לספרות חזותית. במתח שבין האנלוגי לדיגיטלי, הולכת ומתבססת ההכרה כי הספר כאובייקט לא נכחד, אלא הופך למרחב מחיה ולמדיום אוטונומי של יצירה אינטרדיסציפלינרית מסעירה, מקורית ומגוונת. מרחב הקורס יאפשר מחקר מעשי, בדיקה ודיון רפלקטיבי וביקורתי על נושאי הקורס, ועל תהליכי עבודה.

הקורס סובב סביב שלוש תימות: "הספר", "חדר הפלאות", ו"טקסט פתוח" (מאמר מאת אומברטו אקו). הוא יתקיים בצורה של מעבדת עמיתים.

סדנת נושא שנה ב' – שבוע מרוכז, טרם נקבע.

קורסי בחירה מעשיים

הקורסים מתקיימים בסמסטר א' ומשותפים לשנים א' וב'

232006 קורס בחירה מעשי – "לורם איפסום (מניפסט)"

יעל בורשטיין

1.5 ש"ש, 2 נ"ז

לימודי תואר שני הם תמיד הזדמנות טובה לעצור את מרוץ העשייה ולבחון מחדש מהלך יצירתי עד לאותה נקודה, ולנסות לנסח מחדש את נתיבה מכאן והלאה. זוהי צומת חשובה, שיכולה להפוך לנקודה קריטית במהלך התבגרות/ה של יוצר/ת. בו בזמן, סביבת לימודים מחודשת ויצירה משותפת עשויה להחזיר ליוצר איזו נאיביות חפה מאירוניה, מעוררת להט נעורים, בעיטה במוסכמות, ריגוש וחירוף נפש.

בנקודה הזו, מזמן הקורס הזדמנות לנסח מחדש הצהרה פומבית המסכמת רעיונות, עקרונות, אמונות, ערכים ומטרות של קבוצת יוצרים/ות-היא המניפסט.

נדמה שניסוח כזה חשוב במיוחד בעידן הנוכחי. "מזה זמן, פחות או יותר מאז שהמושג 'פוסטמודרניזם' חדר אל תוך ההווה שלנו, שערכים שבעבר נהנו מיוקרה רבה והניעו קדימה מהלכים היסטוריים ואף מהפכות, כגון: 'אמת', 'דרך', 'אחריות', 'שינוי' וכו' איבדו מיוקרתם לטובת ה'פוסט' 'ה'ניאו'. אלו, יותר משהם מסמנים דרך ואידיאולוגיה, מצביעים על תחושה של ויתור והשלמה של הפרט ושל הקבוצות שאינן חלק מההגמוניה על היכולת שלהם להשפיע, להוביל ואפילו להשמיע קול, אל מול הצל הכביר של המהלכים הגלובליים. עם זאת, הלהט של פרטים וקבוצות לייצר שינוי, שלעיתים קרובות עדיין מנוסח באמצעות סוגת המניפסט - לא פחת, אף שהוא נבלע בתוך 'רעש' של מידע אינטרנטי-גלובלי משטח-כל וקול." (מגזין 'מארב', מרץ 2010).

232008 קורס בחירה מעשי – "דוקומנטציה אישית"

יולי כהן

1.5 ש"ש, 2 נ"ז

הקורס מניח כי אוטוביוגרפיה כמוה כחקירת הסיבות והנסיבות להיווצרות האני במתכונתו הנוכחית ולשאלות הקיומיות: מי אני, מה אני, איפה אני חי ומדוע. ההתפתחות האישית ומציאת הקול הפנימי עבור יצירה, תלויים בגיבוש הבנת העצמי והאפשרות לבטא ערכים, השקפות ואמונות אישיות. אינדיבידואציה; יוצרים בוגרים, חדלים מלהיות תיבת תהודה לעולם בו הם צמחו ו"ממציאים את עצמם". כך נוצר אדם עצמאי במחשבתו שתורם להתפתחות החברה והתרבות. הקולנוע התייעודי

האישי נולד בארה"ב כאשר דוקומנטריסטים אמריקנים כמו אד פינקוס, ג'ון ג'וסט וג'רום היל, היפנו את מצלמתם אל עצמם ותיעדו את חייהם וחיי משפחתם. סרטים אלה, שיש המכנים אותם סרטים תיעודיים אוטוביוגרפיים, סרטי דיוקן עצמי, סרטים אישיים, I movies, או יומנים מצולמים מעמידים במרכזם סובייקט מוגדר הבוחן את עולם המציאות מבעד לפרספקטיבה הפרטית שלו. הקורס יתמקד בתיעוד עצמי אשר על פי רוב מתרחש במסגרת המשפחתית האינטימית וביחסיו של הפרט הדובר עם מוסדות חברתיים (משפחה, חברה, צבא וכיו"ב). הקורס, שבמרכזו התיעוד העצמי מייצג, בין השאר, מגמה תרבותית דומיננטית כיום, המעודדת חשיפה עצמית, אך ידגיש את ההבדל והשוני בתיעוד אישי כרישום אוטוביוגרפי הכולל בדרך כלל הצטלבות בין הספירה הפרטית עם זו הציבורית.

מטרות הקורס:

מכיוון שתיעוד אישי מסייע במציאת אמת וזהות עצמית של הפרט, מטרת הקורס היא לאפשר לסטודנטיות וסטודנטים ליצור מסמך אישי מובהק באופן מובנה ותהליכי. מכיוון שהמשפחה הגרעינית, הבית והמוצא, מניחים את התשתית שעליה נבנה הדיוקן העצמי בראשיתו, ומכיוון שהשנים חורצות בנו זיכרונות ותהפוכות, הלובשים ופושטים מסיכות, משנים פנים ומדברים בקולות שונים, נערמים כל אלה בנו שכבות שכבות. מטרת הקורס היא לחשוף אפיזודות מסיפור החיים האישי שחלחלו פנימה ואשר משפיעות על התוכן והשפה של היוצרת/ת. למרות שדיוקן עצמי יכול להיות מרומז ומפושט במשמעותיותו, מבוסס על קטעי זיכרון ותחושות שנחקקו, הוא תמיד תמצית של עבר, הווה ועתיד. מעשית, הקורס יוציא לדרך תהליך שיתחיל מחיפוש המוטיבציה האוטוביוגרפית/ האישית, לחשיפת הסיפור האישי הראוי לאותו הרגע, לגיבוש רעיון, עריכת תחקיר, יצירת חומרי הגלם, עריכה וסיום לכדי יצירה שלמה. הקורס יביא את הסטודנט/ית להפקת יצירה בכלל מדיום שייבחר: צילום, וידאו, תערוכה, מוצר, סרט, בלוג, אתר אינטרנט, ספר או מיצג ועוד כי כפי שאמר לוסיאן פרויד: "כל יצירת אמנות היא אוטוביוגרפית גם אם זה כיסא."

232017 קורס בחירה מעשי – "קוד ככלי ליצירה דינאמית"

אביטל בן עזרא

1.5 ש"ש, 2 נ"ז

בעידן הדיגיטלי מתעצמת ההשפעה של כלים וטכנולוגיות על היצירה החזותית ועל תפקיד המעצב/ת בחברה ובתעשייה. לכלים ולמיומנויות של העידן הקודם מצטרפים כלים וחומרי גלם חדשים. טריטוריות שהיו נחלתם הבלעדית של תכניתנים/ות ומתמטיקאים/ות הופכות לנגישות למעצבים/ות ואמנים/ות. טריטוריות אלו מתגלות כמעוררות השראה ויצירתיות ומעודדות תבניות חשיבה חדשות. תחומי היצירה של המעצב מתרחבים ומשתנים לתכנון מערכות אינטראקטיביות ושימוש בנתונים בזמן אמת.

במקביל, עדיין קיימת הפרדה תפיסתית בין עיצוב, פרקטיקה שנתפסת כקרובה לאמנות - אינטואיטיבית, מלאכתית, ובין כתיבת קוד שנחשבת לפרקטיקה כמעט הפוכה - רציונלית, קרה ומחושבת. בניגוד לעיצוב בו המעצב/ת משמש/ת כדמות המרכזית ליצירה ואישיותו/ה ויכולותיו/ה נתפסות כחלק מהעבודה, המתכנת הוא לרוב אנונימי. הקורס בוחן את ההפרדה הזו כמלאכותית ולא רלוונטית. נתבונן בחוקיות שבעיצוב וביצירתיות שבכתיבת קוד ונסקור כיצד טשטוש ההפרדה ביניהם מזמין להתבוננות בהתפתחות נוספת של תקשורת חזותית.

במהלך הקורס נפתח צורת מחשבה מערכתית על עיצוב. נחפש ונמצא פתרונות דינמיים, גמישים ורב פעמיים לאתגרים עיצוביים. נתנסה במטה-עיצוב: במקום לעצב תוצר סופי אחד, המעצב/ת מתכנת/ת ובונה מערכת עיצוב אינסופית ויוצק/ת אליה תוכן. נשאל האם שילוב של כתיבת קוד בעבודת העיצוב מפחית מהקשר של המעצב/ת אל היצירה ואל החומר ועומד בסתירה למלאכה מסורתית? או שהוא מאפשר קשר אחר, טקטילי במידה רבה, אשר מתקיים לצד וניזון ממסורת של יצירה? האם עיצוב 'פתוח' (open source) יכול להתקיים ואם כן איך? מהו תפקידו/ה של המעצב/ת בעולם משתנה בו קוד ועיצוב כרוכים ותלויים זה בזה? באילו אופנים המעצב/ת יכול/ה לשמש כמתווך/ת ולייצר איזון עדין בין עבודה ידנית חד פעמית מצד אחד ותכנון מערכת עיצוב מורכבת מהצד השני? האם מערכת יכולה לחשוב? אם כן על מה ואיך?

החטיבה העיונית

פרו-סמינר

231001 פרו-סמינר: "מתודולוגיות מחקר - בין קריאה וכתביה להתבוננות ויצירה"

ד"ר נעמי מאירי-דן

שנה א', סמסטר א', 1 ש"ש, 2 נ"ז

"תמונות ניתנות לקריאה; מלים ניתנות לראיה".

הנחת יסוד זו עומדת בבסיסה של התקשורת החזותית; וקורס זה מבקש לחדד את הקשר בין דימוי (תמונה) למלה (טקסט), בין קריאה לראייה (שלא לדבר על התבוננות), ובהכרח בין פעולת הכתיבה לפעולת היצירה ובין מהלכים שהם אינטואיטיביים במהותם למהלכים המבוססים על ידע (השכלה) ועל מיומנויות ("ארגז כלים").

ככל שהדבר נוגע בפרקטיקות עיוניות של תיאור-ניתוח-פרשנות של יצירה חזותית בכלל ושל "תקשורת" חזותית בפרט, הרי שהן שוזרות בין לימודי תולדות האמנות ללימודי ביקורת התרבות החזותית. ככאלו הן מבוססות על מתודולוגיות שונות, שמקורן בדיסציפלינות השונות של מדעי הרוח ומדעי החברה. המנעד הזה שוזר בחובו, מן הסתם, גם התייחסויות שונות (ואף סותרות) למקומה של הפרשנות, החל בעמדה ה"מודרניסטית" הקוראת לחקר האמת וכלה בעמדה ה"פוסטמודרניסטית" המבקשת לשחרר את הקורא/ת/צופה מכל מחויבות לעמדת המחבר/ת ולכוננותו/ה, בין שהוא נאמן אך ורק לעצמו ובין שהקריאה/צפייה שלו היא פועל-יוצא של חברותו/ה ב"קהילה פרשנית" כזו או אחרת.

קורס זה מבקש להעניק לסטודנט/ית כלים למחקר בשדה של התקשורת החזותית, מתוך כוונה להניע מהלך מקריאה של טקסטים (בעלי אופי שונה) לכתיבתם. הנחת הייסוד היא ש"הרחקת העדות", קרי הפניית מבט חוקר ליצירתם של אחרים/ות וכתביה על אודותיהן, היא שלב מקדים הכרחי בהקניית מיומנויות מחקר החיוניות לצורך פעולת היצירה עצמה. ובמלים אחרות, אם נחזור להנחת היסוד שאיתה התחלנו, אין ספק, שבכוחן של קריאה וראיה מיומנות, המבוססות על כלי מחקר אקדמיים להוליך ל"כתיבה" (במובן של יצירה) שהיא עשירה, תבונית, מבוססת קונטקסט, אפקטיבית ומקורית יותר.

סמינרים

231004 סמינר חובה – "עיצוב עכשווי"

ד"ר אורי ברטל

בתש"פ לשנים א' + ב', סמסטר א', 2 ש"ש, 4 נ"ז.

הסמינר "עיצוב עכשווי" יסקור מגמות, תיאוריות, מוסדות ומעצבים/ות מובילים/ות בשדה העיצוב העכשווי. הקורס יציג את השיח אודות העיצוב בהקשר הרחב של מגמות תרבותיות, כלכליות, חברתיות, תקשורתיות ואסתטיות. בכך יציע הקורס מבט רחב על היסודות השונים היוצרים את תרבות העיצוב במאה ה-21 ואת מקומו והשפעתו בחברה העכשווית. תוך הצגת השיח החדש יעורר הקורס דיון בנוגע למקומו של העיצוב במאה ה-21 לא רק כמשקף את החברה ואת רוח התקופה, אלא גם כמכשיר בעל עוצמה תרבותית, היוצר אידיאולוגיה חדשה המשפיעה על הדרך בה אנו תופסים את עצמנו ואת העולם סביבנו.

נבחן את יחסם של מעצבים/ות ויוצרים/ות שונים לסוגיות חברתיות כמו המשבר הכלכלי, המודעות האקולוגית, הממשק בין שוק האמנות לשוק העיצוב וכדומה. בנוסף יושם דגש על היכרות עם השחקנים/ות השונים/ות בשדה העיצוב הבינלאומי הבונים את השיח העכשווי ואת יחסי הגומלין בין עולם העיצוב למוקדי הכוח החברתיים-כלכליים-פוליטיים.

231003 סמינר חובה - "מחקר וכתיבה בסביבת עיצוב"

• לא יתקיים בשנת תש"פ

2 ש"ש, 4 נ"ז

לקורס זה כמה יעדים עיקריים: לאפשר לסטודנטים/ות, באמצעות תהליך מובנה, להתנסות במחקר, תיעוד, וכתיבה בסביבת עיצוב; לתמוך במחקרים שעורכים/ות הסטודנטים/ות במחלקה ולקדם אותם/ן באופן מעשי; לייצר מחקר רלוונטי וראוי לפרסום שיקדם את גוף הידע האקדמי של שדה התקשורת החזותית בישראל. הקורס ישתמש במתודולוגיות המחקר המגוונות שנלמדו בשנה א כמצע לפעולה מחקרית עצמאית, וילמד שיטות עבודה וכלים משותפים למחקר עיוני ומעשי: התבוננות במובן מאליו, שאלות שאלות והזרה, איסוף מידע מגוון באמצעים שונים, זיהוי ערכים אינטלקטואליים וחזותיים, מיפוי וניפוי חומרים, חילוץ תובנות, ניסוח טענה מקורית ומנומקת, עריכה ועיבוד תובנות אינטלקטואליות לשפה יצירתית.

במהלך הקורס נתוודע לטקסטים מדיסציפלינות אינטלקטואליות שונות - פילוסופיה וביקורת, ספרות ושירה, סוציולוגיה ופסיכואנליזה, וכן דוגמאות מתחום התקשורת החזותית, העיצוב, הקולנוע והאמנות. הסטודנטים/ות יעבדו במהלך הקורס על פרויקט אישי באמצעות פעימות - משימות מצמצמות שניתנות משיעור לשיעור ומייצרות רצף מובנה של התפתחות המחקר והעבודה. כמו כן יתנסו הסטודנטים/ות בעבודה עם יומן מחקר.

קורסים עיוניים

231002 קורס עיוני - " תיאוריה ותקשורת חזותית"

ד"ר ליאת לביא

שנה א', סמסטר ב', 1 ש"ש, 2 נ"ז

הפרקטיקה בתקשורת החזותית איננה חיה בוואקום וכמו כל מקצוע גם היא תלויה בענפים מתחום התיאוריה שצמחו בשדות מקבילים, כמו התקשורת, הבלשנות, הסוציולוגיה, הפסיכולוגיה, תורת הפרשנות (הרמנויטיקה), סמיוטיקה והיסטוריה. כחלק מהתרבות החזותית בקרבה אנו חיים, אשר דנה בכל האספקטים היוזואליים המוכרים לנו, התקשורת החזותית בוחנת בעיקר את תפקידם התקשורתי (communicative functions) מתוך כוונה לפענח את טיבם ולעמוד על המסר (message) בו הם טעונים.

מהי תיאוריה? על מה אנחנו מדברים כשאנחנו מדברים על תיאוריה? מה בין תיאוריה לעולם? להיסטוריה? לפילוסופיה? לתפיסת העולם? האם התיאוריה מקדימה את הפרקטיקה, מניעה אותה, או באה בעקבותיה?

מטרת הקורס לייצר מבט-על רפלקטיבי שיבחן את המושג 'תיאוריה' כסיפור היסטורי וחברתי, כתבנית חשיבה וככלי עבודה יצירתי. במהלך הקורס נתוודע לכמה מן התיאוריות המרכזיות בתרבות המערבית העכשווית - בפילוסופיה, בתיאוריה ביקורתית, במדע ובשדות נוספים - ונחקר את הדינמיקה שמאפיינת תיאוריה ואת היחסים הדיאלוגיים שהיא מנהלת עם הפרקטיקה.

232018 סדנת כתיבה (אחת לשבועיים)

ד"ר נעמי מאירי דן

שנה א', סמסטר ב', 0.5 ש"ש, ללא נ"ז

232020 קורס עיוני: קוגניציה ומדעי המוח לעוסקים בתקשורת חזותית

ד"ר רועי עמית

שנה ב', סמסטר א', 1 ש"ש, 2 נ"ז

החוויה הראייתית נוצרת באינטראקציה בין העולם לבין הסובייקט. מה מתרחש במפגש זה? כיצד פועלת מערכת הראייה? כיצד דימויים שונים גורמים לפעילות עצבית? האם ניתן לדעת כיצד הפעילות העצבית תתורגם לחוויה? כיצד גירויים מפעילים בנו רגשות? עד כמה התפיסה שלנו קשיחה ופועלת על פי סט חוקים מוגדר ועד כמה היא גמישה? למה אנשים משחקים קנדי קראש?

הקורס ייצור מרחב רעיוני ומעשי שבו נכיר עקרונות מרכזיים במדעי המוח והפסיכולוגיה הקוגניטיבית, בדגש על הבנת מערכת הראייה ועל אופני פעולתה. במסגרת הקורס יתהווה מרחב שיח ועבודה סביב המפגש בין פסיכולוגיה מדעי המח לבין עיצוב - נקיים סדנאות מעשיות ונתרגל יצירת דימויים לאור העקרונות שננסח - נדון בהרחבה בקשב החזותי (visual attention) ובאופן פריסתו בזמן ובמרחב. נראה ביחד אשליות ודוגמאות להתניות תפיסתיות ו "hacks" של מערכת הראייה. נדון בלמידה התניות ומערכת בהקשר של ממשקי משתמש ומשחקים ונדון בדוגמאות ויישומים מתחום הקולנוע, הניו מדיה והפיסול הסביבתי.

סדנאות אורח

שנה א+ב', סמסטר א'/ב', שבוע מרוכז, 1 נ"ז.

כחלק בלתי נפרד מהמהלך הלימודי מבקשת התכנית ליצור הזדמנויות למפגשים עם מרצים/ות אורחים/ות – מעצבים/ות, אמנים/ות, אנשי/נשות מדיה ותיאורטיקנים/ות מובילים/ות מהארץ ומהעולם - ולחשיפה למגוון רחב של נקודות מבט בשיח העכשווי של עולם העיצוב והתקשורת החזותית. במסגרת זו יתקיימו סדנאות אורח בנות שבוע אשר יועברו לסטודנטים/ות בשנים א' וב'. על כל סטודנט/ית להשתתף בסדנת אורח אחת בכל שנה בהיקף של 1 נ"ז. סה"כ על כל סטודנט/ית בתכנית להשתתף בשתי סדנאות אורח בהיקף כולל של 2 נ"ז.